

EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJA

EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJAS KONSULTĀCIJA

(2012. gada 31. jūlijs)

iesniegta Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 648/2012 par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem 10. panta 4. punktu saistībā ar nefinanšu sabiedrību darījumiem ar ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem

(ESRK/2012/2)

(2012/C 286/09)

1. Juridiskais pamats

- 1.1. Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Regulas (ES) Nr. 648/2012 par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem ⁽¹⁾ 10. panta 4. punkts nosaka, ka Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (EVTI) jāapspriežas ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju (ESRK) un citām attiecīgām iestādēm par regulatīvo tehnisko standartu projektu izstrādi, precizējot: a) kritērijus, kas ļauj noteikt, kuri ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumi objektīvi mērāmā veidā mazina riskus, kas tieši saistīti ar 10. panta 3. punktā minēto komercdarbību vai finanšu līdzekļu pārvaldību; un b) tūrvērtes (klīringa) sliekšņu vērtības, kuras pārsniedzot, nefinanšu sabiedrībām ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumu tūrvērtē turpmāk jāveic ar centrālo darījuma partneru (CCP) starpniecību un kuras nosaka, ņemot vērā katra darījuma partnera tīro pozīciju un riska pozīciju summas sistēmisko nozīmību katrai ārpusbiržas atvasināto instrumentu klasei.
- 1.2. 2012. gada 26. jūnijā ESRK saņēma no EVTI lūgumu sniegt konsultāciju par iepriekš minētajiem jautājumiem, atsaucoties uz 2012. gada 25. jūnijā publicēto EVTI apspriešanās dokumentu ⁽²⁾.
- 1.3. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regulas (ES) Nr. 1092/2010 par Eiropas Savienības finanšu sistēmas makrouzraudzību un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas izveidošanu ⁽³⁾ 3. panta 2. punkta b) un g) apakšpunktu un 4. panta 2. punktu ESRK Valde apstiprinājusi šo Konsultāciju, kas publicēta atbilstoši Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas 2011. gada 20. janvāra Lēmuma ESRK/2011/1, ar ko pieņem Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas Reglamentu ⁽⁴⁾, 30. pantam.

2. Ekonomiskais konteksts

- 2.1. Nefinanšu sabiedrības izmanto ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumus galvenokārt, lai ierobežotu riskus saistībā ar komercdarbībām vai finanšu līdzekļu pārvaldības darbībām. Nosakot tūrvērtes sliekšni, principā jānodrošina šādu politikas mērķu sasniegšana.
  - a) Jāaizsargā tirgus integritāte un jānodrošina tā caurredzamība. Likumdevēji par sākuma punktu var ņemt pieņēmumu, ka – no makrouzraudzības viedokļa – jānodrošina, lai cik vien iespējams lielā mērā visu nefinanšu atvasināto instrumentu darījumu tūrvērtē tiktu veikta centralizēti, tādējādi samazinot darījuma partnera risku tirgū. Likumdevēji var vēlēt arī nodrošināt, lai visas sabiedrības, kuru veiktie darījumi ar atvasinātajiem instrumentiem sasniedz noteiktu īpatsvaru to kopējā bilancē, neatkarīgi no šo sabiedrību lieluma tiktu pakļautas vienādiem nosacījumiem.

⁽¹⁾ OV L 201, 27.7.2012., 21. lpp.

⁽²⁾ EVTI apspriešanās dokuments *Draft technical standards for the Regulation on OTC derivatives, CCPs and trade repositories* ("Tehnisko standartu projekts Regulai par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, CCP un darījumu reģistriem"; publicēts EVTI interneta vietnē <http://www.esma.europa.eu>).

⁽³⁾ OV L 331, 15.12.2010., 1. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 58, 24.2.2011., 4. lpp.

- b) Aprēķinu bāzē pienācīgi jāatspoguļo nefinanšu sabiedrības turējumā esošo atvasināto instrumentu kopējais apjoms neatkarīgi no to paredzamā pielietojuma. No finanšu stabilitātes viedokļa risku rada atvasināto instrumentu pozīciju (relatīvais) lielums neatkarīgi no to pielietojuma mērķa.
- 2.2. Vairākos tirgus segmentos, piemēram, preču tirgos, kuros agrāk galvenokārt darbojās nefinanšu sabiedrības, par dominējošo kļuvis ārpusbiržas atvasināto instrumentu pielietojums spekulatīvos, ieguldījumu vai tirdzniecības nolūkos. Šādu situāciju daļēji izraisījusi finanšu institūciju ienākšana šajos tirgos jeb tā dēvētais finansializācijas process. Tāpēc nepieciešama piesardzīga pieeja riskiem, ko rada nefinanšu sabiedrību darījumi ar atvasinātajiem instrumentiem.
- 2.3. Komerccarbību un finanšu līdzekļu pārvaldības darbības jādefinē cik vien iespējams detalizēti un objektīvi, neradot dažādu interpretāciju vai arbitrāžas iespējas, jo atbilstība vai neatbilstība šai definīcijai var radīt būtiskas sekas.
- 2.4. Pēc detalizētas analīzes veikšanas ⁽¹⁾ ESRK piedāvā tīrvērtes sliekšņu aprēķinu, izmantojot divpakāpju pieeju, kas vērsta uz tirgus integritātes aizsardzību un tirgus caurredzamības nodrošināšanu, nevis uz atsevišķu vienotā tirgus dalībnieku aizsardzību. Tās mērķis ir arī panākt, lai pienācīgi tiktu apsvērti ar nefinanšu sabiedrību turējumā esošajiem atvasinātajiem instrumentiem saistītie riski.
- 2.5. Atvasinātie instrumenti, kas tiek turēti komerccarbību vai finanšu līdzekļu pārvaldības darbību kontekstā, nav bezriski instrumenti, jo, pienācīgi nenosakot to cenu, riska ierobežošana var būt neefektīva un pārmērīga, kas var izraisīt sistēmiskas sekas.
- 2.6. No makrouzraudzības viedokļa ir labāk, ja nefinanšu sabiedrības veic to turējumā esošo atvasināto instrumentu tīrvērti ar CCP starpniecību, maksājot nodrošinājumu, nevis saņem līdzīgu pakalpojumu no bankas, kurai maksā komisijas maksu. Pastāv risks, ka banku komisijās, kas pēc būtības ir resursi, kuri aizplūst no nefinanšu sabiedrības, var netikt pienācīgi ietverta riska cena (gan no bankas, gan no nefinanšu sabiedrības viedokļa).

3. Definīcijas

Komerccarbību un finanšu līdzekļu pārvaldības darbību definīcija

- 3.1. ESRK atzinīgi vērtē EVTI paveikto darbu, izstrādājot komerccarbību un finanšu līdzekļu pārvaldības darbību definīciju, un pamatā piekrīt šā darba rezultātiem, norādot, ka jāņem vērā tālākminētie punkti.
- 3.2. Nefinanšu sabiedrību komerccarbības jāattiecinā uz konkrētiem bilances posteņiem un, konkrētāk, uz nefinanšu sabiedrības pamatdarbību, t.i., krājumiem, debitoru parādiem, kreditoru parādiem un pamatlīdzekļiem. Komerccarbību definīcijā jāietver kapitālo izdevumu un darbības izdevumu jēdziens, jo, izmantojot komerccarbību definīcijā tikai atsauci uz Starptautisko finanšu pārskatu standartiem, var netikt sasniegts optimālais rezultāts. Ar nefinanšu sabiedrības komerccarbībām saistīto atvasināto instrumentu maksimālajam apjomam jāatbilst krājumu, debitoru parādu, kreditoru parādu un pamatlīdzekļu uzskaites vērtībai bilancē.
- 3.3. Līdzekļu pārvaldības darbību definīcijā jāizmanto atsauci uz nefinanšu sabiedrības naudas plūsmas pārskatu, nosakot, ka šādas darbības nedrīkst pārsniegt nefinanšu sabiedrības finansēšanas darbības naudas plūsmas, kas radušās attiecīgā gada laikā.

Tīrvērtes sliekšņu definīcija

- 3.4. ESRK atzinīgi vērtē EVTI paveikto darbu, izstrādājot tīrvērtes sliekšņu definīciju, norādot, ka jāņem vērā tālāk minētie punkti.
- 3.5. Nefinanšu sabiedrībām noteiktajiem sākotnēji zemajiem tīrvērtes sliekšņiem jābalstās uz skaidriem makrouzraudzības principiem, nodrošinot iespēju nākotnē tos pārskatīt un nepieciešamības gadījumā paaugstināt.
- 3.6. Jāatrod pareizais līdzsvars starp nepieciešamību pēc komplikētiem aprēķiniem tīrvērtes sliekšņu noteikšanai un ar nefinanšu sabiedrību turējumā esošajiem ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem saistīto risku pienācīgu novēršanu.

⁽¹⁾ Sk. ESRK atbildi *Macro-prudential stance on the use of OTC derivatives by non-financial corporations in response to a consultation by ESMA based on Article 10 of the EMIR Regulation* ("Makrouzraudzības nostāja par nefinanšu sabiedrību darbībām ar ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem saistībā ar EVTI apspriešanos, pamatojoties uz EMIR Regulas 10. pantu"), kas publicēta ESRK interneta vietnē (<http://www.esrb.europa.eu>).

- 3.7. Jādefinē ierobežots skaits ārpusbiržas atvasināto instrumentu klašu, kurām jānosaka atšķirīgas prasības saistībā ar tīrvērtes sliekšņiem.
- 3.8. Tīrvērtes sliekšņus nedrīkst definēt atsevišķi katram darījuma partnerim, jo tas palielinātu režīma komplikētību, nenodrošinot būtiskas priekšrocības.
- 3.9. Definējot tīrvērtes sliekšņus, labāk izmantot bruto tirgus vērtības nevis nominālvērtības, jo tā iespējams radīt precīzāku priekšstatu par nefinanšu sabiedrības turējumā esošo atvasināto instrumentu tirgus vērtību un attiecīgi nodrošināt atbilstošu pieeju riskam, ko šie atvasinātie instrumenti rada sistēmai. Jānosaka fiksēts tīrvērtes sliekšņu aprēķināšanas biežums, nodrošinot iespēju atbildīgajām iestādēm finanšu krīžu laikā šo biežumu palielināt.
- 3.10. Tīrvērtes sliekšni atsevišķām ārpusbiržas atvasināto instrumentu klasēm nosaka šādi (veicot kalibrēšanu saskaņā ar 4. sadaļā aprakstīto divpakāpju pieeju).

- a) Nefinanšu sabiedrības, kam jāievēro tīrvērtes sliekšņi, tiek sadalītas divās apakšgrupās, vadoties pēc šādiem kritērijiem:

$$\frac{TD(x)}{CR(x)} > \delta \text{ un } \frac{TD(x)}{CR(x)} \leq \delta$$

kur:

- TD (x) ir visu nefinanšu sabiedrības x turējumā esošo atvasināto instrumentu bruto tirgus vērtība,
- CR (x) ir nefinanšu sabiedrības x kapitāla un rezervju uzskaites vērtība.

- b) Nefinanšu sabiedrības, kurām a) apakšpunktā minētā vērtība pārsniedz δ vērtību, tīrvērtes sliekšni nosaka šādi:

$$\frac{NCNTFD(x)}{GMVCD} > \epsilon' \text{ vai } NCNTFD(x) > \epsilon'$$

kur:

- NCNTFD (x) ir nefinanšu sabiedrības x turējumā esošo ar komercdarbībām vai finanšu līdzekļu pārvaldības darbībām nesaistīto atvasināto instrumentu bruto tirgus vērtība,
- GMVCD ir visu Starptautisko norēķinu bankas ārpusbiržas atvasināto instrumentu tirgus statistikas datubāzē uzradīto darījuma partneru ārpusbiržas atvasināto instrumentu bruto tirgus vērtība atsevišķi katrai instrumentu klasei.

- c) Nefinanšu sabiedrības, kurām a) apakšpunktā minētā vērtība nepārsniedz δ vērtību, tīrvērtes sliekšni nosaka šādi:

$$\frac{NCNTFD(x)}{GMVCD} > \gamma \text{ vai } NCNTFD(x) > \gamma'$$

4. Tīrvērtes sliekšņa kalibrēšana divpakāpju pieejas ietvaros

Divpakāpju pieeja jāīsteno šādi:

- a) Nefinanšu sabiedrības jāiedala divās apakšgrupās, vadoties pēc šādiem kritērijiem:

$$\frac{TD(x)}{CR(x)} > 0,03 \text{ un } \frac{TD(x)}{CR(x)} \leq 0,03$$

- b) Nefinanšu sabiedrībām, kurām a) apakšpunktā noteiktā vērtība pārsniedz 0,03, atsevišķām ārpusbiržas atvasināto instrumentu klasēm jāpiemēro šādi sliekšņi:

$$\frac{\text{NCNTFD (x)}}{\text{GMVCD}} \times 1\,000\,000 > \varepsilon$$

- i) Tīrvērtes sliekšnis kredītu atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon_A = 8,4$.
  - ii) Tīrvērtes sliekšnis kapitāla atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon_B = 9,4$.
  - iii) Tīrvērtes sliekšnis procentu likmju atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon_C = 12,4$.
  - iv) Tīrvērtes sliekšnis valūtas kursu atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon_D = 13,4$.
  - v) Tīrvērtes sliekšnis preču un citiem ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon_E = \beta_E = 9,4$.
- c) Nefinanšu sabiedrībām, kurām a) apakšpunktā noteiktā vērtība nepārsniedz 0,03, atsevišķām ārpusbiržas atvasināto instrumentu klasēm jāpiemēro šādi sliekšņi:

$$\frac{\text{NCNTFD (x)}}{\text{GMVCD}} \times 1\,000\,000 > \gamma$$

- i) Tīrvērtes sliekšnis kredītu atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma_A = 25,2$.
  - ii) Tīrvērtes sliekšnis kapitāla atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma_B = 28,2$.
  - iii) Tīrvērtes sliekšnis procentu likmju atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma_C = 37,2$.
  - iv) Tīrvērtes sliekšnis valūtas kursu atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma_D = 40,2$.
  - v) Tīrvērtes sliekšnis preču un citiem ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma_E = 28,2$.
- d) Nefinanšu sabiedrībām, kurām a) apakšpunktā norādītā vērtība pārsniedz 0,03, jāpiemēro šādi kā absolūti lielumi noteikti sliekšņi:

$$\text{NCNTFD (x)} > \varepsilon'$$

- i) Tīrvērtes sliekšnis kredītu atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon'_A = \text{EUR } 13 \text{ milj.}$
  - ii) Tīrvērtes sliekšnis kapitāla atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon'_B = \text{EUR } 7 \text{ milj.}$
  - iii) Tīrvērtes sliekšnis procentu likmju atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon'_C = \text{EUR } 151 \text{ milj.}$
  - iv) Tīrvērtes sliekšnis valūtas kursu atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon'_D = \text{EUR } 31 \text{ milj.}$
  - v) Tīrvērtes sliekšnis preču un citiem ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumiem, $\varepsilon'_E = \text{EUR } 16 \text{ milj.}$
- e) Nefinanšu sabiedrībām, kurām a) apakšpunktā norādītā vērtība nepārsniedz 0,03, jāpiemēro šādi kā absolūti lielumi noteikti sliekšņi:

$$\text{NCNTFD (x)} > \gamma'$$

- i) Tīrvērtes sliekšnis kredītu atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma'_A = \text{EUR } 39 \text{ milj.}$
- ii) Tīrvērtes sliekšnis kapitāla atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma'_B = \text{EUR } 20 \text{ milj.}$
- iii) Tīrvērtes sliekšnis procentu likmju atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma'_C = \text{EUR } 453 \text{ milj.}$
- iv) Tīrvērtes sliekšnis valūtas kursu atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma'_D = \text{EUR } 92 \text{ milj.}$
- v) Tīrvērtes sliekšnis preču un citiem ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumiem, $\gamma'_E = \text{EUR } 48 \text{ milj.}$

Frankfurtē pie Mainas, 2012. gada 31. jūlijā

ESRK priekšsēdētājs

Mario DRAGHI